

PARAZİTLERİN EVRİMİ VE KONAK İLİŞKİSİ

1.Parazitin Konakta Yerleşme Yerine Göre;

A.Dış parazitlik (Ektoparazitizm) : Parazitlerin, konak vücudunun dış yüzeyinde ya da deri altında bulunmasıyla görülen parazitliktir. Örnek **Bit**

B.İç parazitlik (Endoparazitizm) : Konak vücudunda bulunan parazitlerin yol açtığı parazitlik şeklidir. Vücut içinde yerleşim bölgelerine göre üç şekli vardır:

B1.Dokular dışı endoparazitlik: Parazit, doku dışında bağırsak, safra kanalı gibi vücut boşluklarında yerleşmiştir.Örnek: *Taenia saginata*

B2.Dokular içi endoparazitlik: Parazit, akciğer, karaciğer, beyin, kan gibi dokularda bulunur. Örnek *Plasmodium sp.*

B3.Hücre içi (intra-cellular) endoparazitlik: Parazit, konak vücudundaki hücrelerde yaşar. Örnek:*Toxoplasma gondii*(Kedinin barsak epitel hücresi)

2.Parazitin Gereksinimine Göre;

A.Zorunlu parazitlik: Parazit canlı yaşamının tümünü ya da belirli bir bölümünü başka bir canlıda geçirmek zorundadır.Örnek *Ascaris lumbricoides*

B.Rastlantısal parazitlik: Serbest olarak yaşayabilen bir canlının yaşaması ve evrimi için gerekli olmadığı halde parazit yaşaması halidir. Myiasis'te doğada serbest yaşayan karasinekler (*Musca domestica*) temiz bakılmayan yaralara yumurtalarını bırakır ve yumurtadan çıkan larvalar yarada yaşayıp gelişebilirler.

3.PARAZİTLİK SÜRESİNE GÖRE ;

A.Devamlı parazitlik: Parazitlerin bütün yaşamlarını bir ya da birden fazla konak üzerinde geçirmeleridir..Örnek: *Ascaris lumbricoides*

B.Eğreti Parazitlik: Bu tür parazitliğe neden olan canlılar aslında serbest yaşarlar ancak besin ihtiyaçlarını karşılamak için geçici olarak konağa gelirler. Örnek kan emen Arthropoda türleri

C.Dönemli parazitlik: Parazitleri belirli bir gelişme dönemini konakta geçirmek zorunda kalan canlılar bu tür parazitlik gösterirler. Örnek *Ancylostoma duodenale*

3.Yerleřtiđi Konak Ve Organa Gore;

A.zel parazitlik: Parazitlerin belirli konaklarda belirli organlar içerisinde yařayabilmesidir.

B.Sapkın parazitlik: Bir parazitin konak içerisinde bulunmaları gereken organda bulunmaması.rnek *Fasciola hepatica*

C.Saşkın parazitlik: Parazitin normal olarak bulunması gereken bir canlıdan başka bir canlıda bulunma durumu. rnek *Diphliidium caninum*

PARAZİTLİKTE SIK GEÇEN BAZI KAVRAMLAR:

1-İnfeksiyon: Etkenin vücuda girerek çoğalması, yayılması ve vücutta hastalık belirtilerini ortaya çıkarmasıdır. İnfeksiyonda vücuda giren parazit gelişir, çoğalır ve sayıca artar.

Süperinfeksiyon: Konağın aynı tür etkenle yeniden bulaşmasına denir.

Otoinfeksiyon: Konak kendinde bulunan parazitin infekte edici formları ile tekrar infekte olursa buna **otoinfeksiyon** denir. Burada konak infeksiyonu kendinden alır. Örnek *Enterobius vermicularis*

2-İnfestasyon: Sadece Arthropodların vücut yüzeyine yerleşmesi, gelişmesi ve çoğalmasını ifade eder.

3-İnvazyon: Parazitin vücuda alındığı sayıda bulunması ya da alınan kurtçuk veya yumurta sayısı kadar erişkin parazitin bulunmasıdır. Bu şekilde oluşan hastalığa da **invazyon hastalığı** denir.

Vektör: Omurgalı bir hayvandan diğer omurgalılara parazit taşıyan Arthropoda veya diğer omurgasız hayvanlara **vektör** adı verilir. İki tiptir:

1.Biyolojik vektör: Parazitin evriminde zorunlu olarak yer alan ya da parazitin çoğalmasını ve gelişmesini sağlayan vektördür. Biyolojik vektör hastalıkları iki tipte bulaştırır.

A-Aktif Biyolojik bulaştırma

Vektörün sokması ile olan biyolojik bulaştırmadır. Burada vektörlük üç çeşit olabilir.

B- Pasif biyolojik bulaştırma:

Vektörün vücudundan gelişen ya da çoğalan parazitin, vektörün sokmasından başka bir yolla bulaşmasıdır.

2.Mekanik Vektör: Parazitin evriminde ara konak veya son konak olarak bulunması zorunlu olmayan ve vücudunda parazitin çoğalması veya gelişmesi gibi biyolojik bir olay geçirmeyen vektördür.

Mekanik vektörün hastalıkları bulaştırmasına da **mekanik bulaştırma** adı verilir.

a. Aktif Mekanik Bulaştırma

b. Pasif Mekanik Bulaştırma

Rezervuar: Parazitin erişkin şeklinin yaşadığı konaklardan biri veya birkaçı parazitin soyunu sürdürebilmesi için doğada kaynak rolü oynar. Bu nedenle parazit için önemlidir. Parazit için bu denli önemli olan bu konak ya da konaklara **rezervuar** adı verilir. Rezervuarlar iki tiptir:

a.Cansız Kaynaklar

b.Canlı Kaynaklar